

PREVENCIJA POREZNOG KRIMINALA DIZAJNIRANJEM FUNKCIJA SIGURNOSNOG MENADŽMENTA

dr Edin Čolaković, Suljo Kasapović, dipl.ecc, Fuad Milić, dipl. krim.

Izvorni naučni rad

SAŽETAK

Inspiracija za rad: Kao zasebna naučna disciplina sigurnosni menadžment svoje potencijale, energiju, supstancu i informacije crpi iz osnova suvremenih naučnih znanja menadžmenta i sigurnosti. Projektovano i očekivano sigurnosno stanje, sigurnosni menadžment, postiže inovativnošću u domeni rekurzivnih odnosa unutar kompleksnih mreža, uz poticanje interdisciplinarne holističke sinergije, koja se ostvaruje primjenom širokog spektra znanja osnovnih menadžersko-sigurnosnih i drugih povezanih društvenih nauka i praktičnih iskustava.

Ciljevi rada: Cilj ovog naučnog istraživanja je ispitivanje važnosti funkcija sigurnosnog menadžmenta, za potrebe prevencije poreskog kriminala.

Metodologija/dizajn: Metodologija otkrivanja i dokazivanja krivičnih djela u ovom radu obuhvata primjenu naučne discipline sigurnosnog menadžmenta i kriminalistike u smislu te riječi (taktike, tehnike i metodike), odnosno heurističke i silogističke, kao i krivičnog materijalnog prava i krivično-procesnog prava u funkciji efikasnijeg i efektivnijeg suzbijanja i sprečavanja privrednog kriminaliteta iz oblasti poreskog zakonodavstva. Okvirni metodološki postupak u ovom istraživanju projektovan je u više faza i istraživačkih postupaka, u cilju obezbjeđenja garancije za objektivnost, odnosno naučnu istinitost pribavljenih saznanja. U radu su se primjenjivale naučno-istraživačke metode: osmatranje, analiza, sinteza, klasifikacija, specijalizacija, indukcija, dedukcija, normativni metod, historijski metod, analiza slučaja, analiza sadržaja, metod ispitivanja, anketa, komparacija i introspekcija, kao i naučna i teorijska saznanja, relevantna literatura i savremena poslovna praksa.

Ograničenja rada/istraživanja: Istraživanje je provedeno na teritoriji Bosne i Hercegovine u datom vremenskom trenutku. U cilju daljih istraživanja, bilo bi interesantno uključiti ispitanike iz regionalnog okruženja u pogledu stjecanja novih saznanja. Bez obzira na navedeno, smatram da navedena ograničenja ne umanjuju ostvarene rezultate istraživanja već predstavljaju osnove i valjan izazov za dalji rad.

Rezultati: Rezultati naučnog istraživanja i ispitivanja potvrđuju važnost funkcija sigurnosnog menadžmenta na prevenciji poreskog kriminala.

Generalni zaključak: Po osnovu rezultata integralnog istraživanja sigurnosnog menadžmenta u sistemu održivog razvoja, primjenom naučnih metoda, utvrđen je njegov fundamentalni i praktični doprinos efikasnom i efektivnom otkrivanju i dokazivanju poreznih utaja klasičnog i organizovanog kriminaliteta.

Opravdanost istraživanja / rada: Naučno-stručna i društveno-praktična opravdanost rada ogleda se u progresu novih naučnih saznanja iz oblasti sigurnosnog menadžmenta i praktičnoj primjeni dobivenih rezultata u praksi na prevenciji i represiji ekonomskog kriminaliteta.

Ključne riječi: sigurnosni menadžment, funkcije, porezna utaja

PREVENTION OF TAX CRIME BY DESIGNING THE FUNCTION OF SAFETY MANAGEMENT

ABSTRACT

Reason for writing and research problem(s): As a separate scientific discipline, the safety management its resources, energy, substance and information draws from the basis of modern scientific knowledge management and safety. The projected and expected safety situation, safety management, achieves through innovativeness in the domain of recursive relationships within complex networks, with the encouragement of interdisciplinary holistic synergy, which is achieved by use of a wide range of knowledge of basic managerial and safety and other related social sciences and practical experiences.

Aims of the paper (scientific and/or social): The goal of this scientific research is to examine the importance of functions of the safety management, for the purpose of prevention of tax crime.

Methodology/Design: The methodology for detecting and proving criminal offenses in this paper includes the application of scientific disciplines of safety management and criminology in the sense of this word (tactics, techniques and methods), or heuristic and silogistic as well as criminal material and criminal law in the function of more effective and effective suppression and prevention of economic crime in the area of tax legislation. The methodological framework procedure in this study is designed in several phases and research procedures, in order to provide a guarantee of the objectivity, or the scientific truth of the acquired knowledge. Scientific-research methods have been applied in the paper: observation, analysis, synthesis, classification, specialization, induction, deduction, normative method, historical method, case analysis, content analysis, test method, survey, comparison and introspection, as well as scientific and theoretical knowledge, relevant literature, and contemporary business practice.

Research/Paper limitation: The research was conducted in the territory of Bosnia and Herzegovina at a given time. With the aim of further research, it would be interesting to include respondents from the regional environment in terms of acquiring new knowledge. Notwithstanding the above, I consider that these limitations do not reduce the study results but represent the fundamentals and valid challenge for further work.

Results/Findings: The results of scientific research and research confirm the importance of safety management functions on the prevention of tax fraud.

General Conclusion: Based on the results of the integral research of safety management in the system of sustainable development, using scientific methods, its fundamental and practical contribution to the efficient and effective detection and detection of tax evasion of classical and organized crime was established.

Research/Paper Validity: Scientific-professional and socio-practical justification of work is reflected in the progress of new scientific knowledge in the area of safety management and the practical application of the results obtained in practice on the prevention and repression of economic crime.

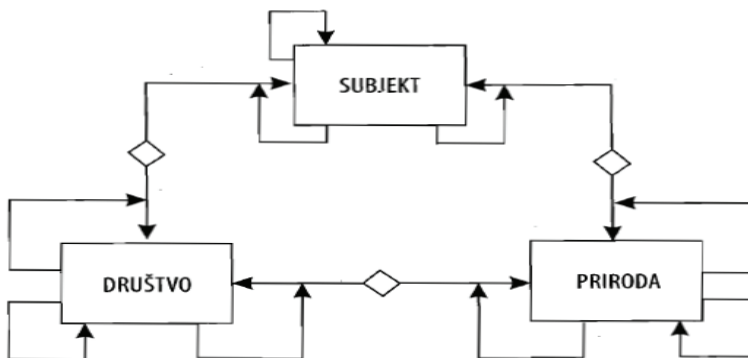
Keywords: safety management, functions, tax evasion

1. UVOD

1.1 Pojam humanog održivog razvoja

U naučnom djelu „Dizajn humanog održivog razvoja i ekonomski razvoj“ autor Zorana Trputec prikazao je savršeni model Humanog održivog razvoja (skraćeno HOR-a). Humani održivi razvoj (HOR) definiše se na sljedeći način: „HOR je svjestan, slobodan i participativni proces transformacije odnosa među ljudima i njih prema fizičkom okruženju (prirodom kao i od čovjeka proizvedenom), s namjerom da se svima pribavi legitiman i efektivan pristup proizvodnji i upotrebi materijalnih, kao i društvenih i okolinskih proizvoda i usluga koji su u svojoj ukupnosti uvjeti i pretpostavke punog procvata potencijala svih i svake osobe. Taj proces kako u svom obliku, tako i u sadržaju i značenju mora garantirati održanje života sadašnje i budućih generacija. Ovi posljednji vode k stvaranju individualnih i zajedničkih sposobnosti. Njihovim će se djelovanjem stvarati sve bolji „dobar život“, ali i mnogo više, time će se garantirati održanje ljudske vrste i održavanje ostalog života uz opću fizičku, biološku i intelektualnu evoluciju na zemlji (Trputec, 2007, str. 53). Sigurnost je jedna od komponenti HOR-a koja je nezamjenjiva za uspješnost njegova ostvarivanja. Teoretska i prektična uspješnost HOR-a procjenjuje se prema uspješnosti održavanja, poboljšavanja i procvata potencijala. U HOR-u pojedinac je konstitutivna komponenta društvene reprodukcije, koja je u potpunosti utkana u biotičku i abiotičku prirodu procesima koji se nazivaju društveno-prirodnim metabolizmom. Zbog ozbiljnih problema koji ti procesi danas stvaraju i prirodi i društvu, javila se potreba da se ti odnosi i procesi mijenjaju. To je zadatak HOR-a. Da bi se ispunio i postigao zadatak HOR-a neophodno je da se mijenjaju percepcije i načini mišljenja kako pojedinca, tako i cijelih društava, filozofski postulati, etika, estetika običaji i vrijednosti posvuda u svijetu (Trputec et al., 2015). Na slici 1. prezentirana je rekurzivna interakcija tri dijalogička para. Svaka je komponenta dijalogička, pojedinac je istovremeno društven i priroda, društvo ima individualne i prirodne osobine, priroda je „podruštljena“ i humanizirana (Trputec et al., 2015).

Slika 1. Presentacija rekurzivnih interakcija

Izvor: Trputec Zoran et al., 2015.

Naša stvarnost je umrežena i isprepletena bezbrojnim triangularnim recipročnim odnosima, interakcijama i raznovrsnim povratnim vezama. Holistički pristup u naučnom proučavanju posmatra cjelinu kroz prizmu šire domene, nego što je to zbir pojedinačnih dijelova koji su utkani u tu cjelinu. Na takav način, kroz sasvim novu i drugačiju lupu posmatranja aktuelne zbilje, kroz umrežene interakcije koje čine cjelinu, neophodno je teoretski ali i prakseološki proučavati i istraživati održivi razvoj, sigurnost, sigurnosni menadžment, porezni sistem i porezni kriminalitet kao i druge fenomene proučavajući cjelinu njihovih kompleksnih odnosa.

1.2. Porezni sistem i sigurnosni menadžment

Porezni sistem, kao dio ekonomskog sistema, zbog prisutnog i rastućeg kriminala važno je i neophodno proučavati u sigurnosnoj domeni. Sigurnosni menadžment je proces, organizacija i sistem koji obezbjeđuje sigurnost pojedincu, društvu kao cjelini i pripadajućoj prirodnoj okolini u kompleksnim trijagularnim odnosima bez opasnosti i prijetnji. Dakle društvo koje se stvara na principima HOR-a neprekidno sukobe interesa, razmimoilaženja, nesuglasice, razrješava sinergijski, putem kompromisa, a ne antagonistički. Porezne utaje i drugi oblici poreznog kriminaliteta, iako sve prisutni u našoj stvarnosti društvu, još uvijek kao kriminalni fenomeni nisu dovoljno naučno ispitani i istraženi. Objektivno, porezi smanjuju kupovnu moć privatnog sektora, kako bi se resursi mogli preusmjeriti iz privatne u javnu potrošnju (Brummerhoff, 1996, str. 249). Način mišljenja da su porezi prisilna davanja bez nadoknade, što je uglavnom prihvaćena definicija poreza, neophodno je posmatrati sa daleko šireg aspekta uzimajući u obzir važnost njegove društvene komponente. Porezni sistem, je složeni sistem koji je umrežen od pripadajućih komponenti sistema. Porezni obveznici u svojim različitim pojavnim oblicima, od pojedinca do složenih korporacija, predstavljaju pojedine skupove komponenti poreskog sistema, segmente i sl. Oni su dijelovi, odnosno entitete kompleksnog poreznog sistema. Porezni obveznici, koje na takav način promatramo kao podsisteme ili entitete koji mogu biti od

jednostavnih do složenih, obavljaju svoje poslovne aktivnosti i tržišno djeluju na način koji je veoma teško predvidljiv. Poreski obveznici kao zasebni entiteti, na različite se načine odnose prema svojim poreskim obavezama u pogledu prijavljivanja i izmirivanja propisanih obaveza. U okvirima bilo kojeg naučnog istraživanja i fokusiranjem na proučavanje ponašanja bilo kojeg pojedinačnog poreskog entiteta i/ili obveznika, primjenom tradicionalnog redukcionističkog naučnog metoda, možemo uočiti i razumjeti samo taj posmatrani poreski entitet. Posmatranjem i proučavanjem obrazaca ponašanja različitih grana djelatnosti poreskih obveznika, sagledavanjem rezultata ispitivanja uglavnom dobijamo drugačije obrasce ponašanja, od ponašanja pojedinačnog poreskog obveznika. Pogotovo su uočljivi i interesantni za proučavanje oni entiteti koji se odlikuju svojevrsnim parazitskim ponašanjem, koje teže entropiji poreskog sistema, kroz različite kriminalne aktivnosti. Nazivamo ih parazitskim entitetima zbog njihovog ponašanja i štete koje nose pojedinačno ili udruženi sa drugim kriminogenim entitetima kada mogu izazvati epidemiju unutar poreskog sistema koja se ogleda kroz nezakonitu evaziju javnih prihoda.

Sa etiološkog aspekta, nezakonita porezna evazija se metodološki ispituje i istražuje u domeni pojava oblika kažnjivog ponašanja, koje je determinisano zakonodavnim okvirima unutar Bosne i Hercegovine, odnosno društva kao cjeline. Zakonodavnim normama kažnjivo ponašanje u poreznoj domeni sankcionisano je poreznim prekršajima i krivičnim djelima. Porezna utaja je zakonom propisano krivično djelo, svjesne kriminalne radnje, odnosno utaje javnih prihoda. Dakle, zakonodavnom normom propisane su nedozvoljene radnje činjenja i/ili nečinjenja, gdje je počinitelj pojavljuje kao pojedinac ili organizovana kriminalna grupa, dok se u nekim slučajevima počinitelj pojavljuje u svojstvu pravnog lica. Holistički posmatrano porezna utaja je fenomen, motivisan i uzrokovan spektrom umreženih egzogenih i endogenih delikventnih faktora. Fenomenologija kažnjivih ponašanja, pojava oblika i načina izvršenja krivičnog djela porezne utaje, izvire iz kriminalno karakterističnih ličnih endogenih i opštih društvenih egzogenih elemenata, što se u konačnici manifestuje kažnjivim ponašanjem, dakle suprotnim od zakonom propisanog ponašanja. Razlog takvog kriminalnog ponašanja pojedinca ili pravnog lica, je u svjesnoj namjeri ostvarivanja nezakonite ekonomske dobiti i/ili moći. Krivično djelo porezne utaje normirano je kao djelo izvršenja sa svjesnom namjerom. Opis bića krivičnog djela porezne utaje, predstavlja potpuno ili djelimično izbjegavanje plaćanja poreza, doprinosa ili drugih propisanih dažbina, davanjem lažnih podataka o zakonito stečenim prihodima, o predmetima ili drugim činjenicama koje su od uticaja na utvrđivanje poreznih obaveza. Djelo se može izvršiti i radnjama neizvršenja propisanih poreznih obaveza na način, da ko u nezakonitoj namjeri porezne utaje, u slučaju obavezne prijave, ne prijavi zakonito stečeni prihod, odnosno predmete ili druge činjenice koje su od uticaja na utvrđivanje ovakvih obaveza, ili ko u istoj namjeri na drugi način prikriva podatke koji se odnose na utvrđivanje navedenih obaveza, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi zakonom propisani iznos, kazniće se kaznom zatvora u propisanom trajanju i/ili novčanom kaznom. Dakle, konceptualno zadatak sigurnosnog menadžmenta u sferi poreskog kriminaliteta je da prepozna opasnosti i prijetnje nezakonite evazije javnih prihoda uzrokovanih poreznom utajom i da primjenom sopstvenih funkcija poduzima preventivne i represivne mjere i aktivnosti.

Veliki broj interakcija kao i povratnih veza, međusobno povezanih i isprepletanih komponenti unutar poreskog sistema, omogućuje poreskom sistemu da egzistira kao cjelina, koja nije jednostavan zbir ponašanja njegovih pojedinačnih komponenti, odnosno podsistema. Emergentnost kompleksnog poreskog sistema u vremenu i prostoru, može se mjeriti instrumentima naplate javnih prihoda u različitim vremenskim periodima na određenom prostoru. Zbog postojanja regulirajućih zakonodavnih normi unutar poreskog sistema, možemo konstatovati za takav kompleksni sistem, da se radi o kompleksnom adaptivnom sistemu, pogotovo zbog velikog broja zdravih entiteta koji također udruženi daju poreskom sistemu i društvu u cjelini važnu sinergiju, koja se također može mjeriti naplatom javnih prihoda ali i poreskom kulturom, odnosom poreških obveznika prema državi itd. Porezni sistem je pripadajući oblik i dio društvenog sistema. On je podsistem društvenog sistema koji raspolaže instrumentima regulacije za funkcionisanje poreskog sistema, kroz institucije sistema i zakonodavne okvire. Dakle, gledano sa šireg aspekta komponente poreskog sistema su umreženi poreski obveznici, država, zakoni i međusobni odnosi u kompleksnom sistemu. Različiti ciljevi u takvim sistemima komplikuju i otežavaju njegovo upravljanje i funkcionisanje. Sigurnosni menadžment je novi teoretsko metodološki i praktični odgovor na fenomen kriminaliteta poreznih utaja. Sigurnosni menadžment je spoj interdisciplinarnih naučnih i praktičnih znanja menadžmenta i sigurnosti, u sadejstvu naučnih znanja i praktičnih iskustava drugih društvenih nauka, odnosno ekonomije i poreza, prava i krivičnog prava, političkih nauka, organizacijskih nauka, kriminalistike, sociologije, psihologije, informatike i drugih naučnih znanja (Čolaković, 2016).

Slika 2. Sigurnosni menadžment

Izvor: Čolaković, E., 2015.

Zadatak sigurnosnog menadžmenta ja da predvidi i umanju (spriječi) sigurnosne opasnosti i prijetnje. Sigurnosni menadžment svoje zadatke obavlja pomoću sopstvenih pripadajućih funkcija i menadžerske vizure. Menadžersku vizuru posmatramo i proučavamo kao organizaciju, odnosno organizacijski oblik djelovanja sigurnosnog menadžmenta unutar različitih institucija, državnih i policijskih agencija, specijalnih organizacija i timova sigurnosnog sistema. Zbog takvih razlika unutar nabrojanih organizacija, na različite se načine definira i menadžerska vizura. Organizacija predstavlja svjesno upravljani i koordinirani društveni entitet, s jasno prepoznatljivim granicama prema okolini, koji djeluje na relativno kontinuiranoj osnovi kako bi se postigao zajednički cilj ili skupina ciljeva (Robbins i Barnwell, 2006, str. 6). Dakle, menadžerska vizura je sigurnosni organizacijski entitet, svjesno upravljani na postizanju ciljeva unutar sigurnosnog segmenta, pa samim time i unutar domene poreskog sistema. „Pri ostvarivanju ciljeva, organizacije koriste svjesno dizajnirane procese i pristupe što podrazumijeva zajednički cilj, koordinaciju aktivnosti, podjelu rada i hijerarhiju autoriteta (Kinicki i Kreitner, 2008, str. 377). Menadžerska vizura, svjesnom primjenom funkcija sigurnosnog menadžmenta utiče na regulaciju poreskog sistema, različitim oblicima djelovanja na rizične entitete, pogotovo one koji su skloni klasičnom i organiziranom kriminalitetu. Funkcije sigurnosnog menadžmenta su zasebni dijalogički jedinstveni podsistemi, bitni i važni, za valjan doprinos sigurnosnog menadžmenta na efikasnom i efektivnom otkrivanju i dokazivanju prekršaja i krivičnih poreznih djela, počinilaca i organizovanih grupa, koji utiču na nezakonitu evaziju javnih prihoda (Čolaković, 2015, str. 88-89). Organizaciju je stoga moguće definirati kao alat korišten od strane pojedinaca u koordinaciji vlastitih aktivnosti kako bi se postigli željeni ciljevi (Jones, 2004, str. 2). Dakle menadžerska vizura primjenom funkcija sigurnosnog menadžmenta preventivno djeluje na rizične pojave unutar poreskog sistema. U procesu ostvarenja projiciranog sigurnosnog stanja od rizika nezakonite evazije javnih prihoda, sigurnosni menadžment primjenom operativnih funkcija, kontinuirano dizajnira efikasne metode, na efektivnom suprotstavljanju poreznim utajama, u heurističkom i silogističkom kriminalnom prostoru (Čolaković, 2016). Uz formalne i svjesno dizajnirane strukture, procese i aktivnosti, unutar organizacije javljaju se i ostale neformalne strukture i procesi te mreže odnosa koje također doprinose poticanju, održavanju, usmjeravanju i koordinaciji individualnih i kolektivnih aktivnosti unutar organizacije prema ostvarivanju ciljeva (Martin i Fellenz, 2010, str. 6-7). Sigurnost kao kompleksan i veoma složen društveni fenomen, specifična je i bazna funkcija svakog društvenog sistema (Čolaković, 2015, str. 78).

Kako bismo razumjeli suštinu sigurnosnog menadžmenta, u cilju njegovog naučnog proučavanja i prakseološke upotrebljivosti, neophodno je spoznati i razumjeti njegovu primarnu sliku, odnosno spoznajnu sliku o njemu samome. Jedan od načina adekvatne spoznaje i izgradnje primarne perceptivne slike je mogućnost sagledavanje sigurnosnog menadžmenta kroz osnovnu prizmu njegovog cilja postojanja i djelatne funkcije, te spoznati njegovu ulogu i način njegovog funkcionisanja. U širem smislu i općenito, sigurnosni menadžment predstavlja primjenu naučne discipline menadžmenta, na održivo očuvanje dizajniranog stanja sigurnosti, primjenom naučne discipline sigurnosti i ostalih povezanih interdisciplinarnih naučnih znanja. Sigurnosni menadžment

u tom pogledu posmatramo kao proces, sistem i/ili organizaciju (Čolaković, 2016). Sigurnosni menadžment, u domenu održivog razvoja, teoretski se može sagledati kroz multidisciplinirani pristup, kao interakcija velikog broja naučnih disciplina, gdje se elementi sastavnice, prevashodno međusobno oslanjaju na sigurnost i menadžment, ali i na savremenu ekonomsku znanost, političke nauke, pravne nauke, kriminalistiku, filozofiju, psihologiju, sociologiju u cilju obezbjeđenja stanja sigurnosti koje je podnošljivo za društvo u cjelini, prirodno okruženje i pojedinca kao njegove sastavnice (Čolaković, 2016). Opći cilj sigurnosnog menadžmenta je ostvarivanje sigurnosti, odnosno postizanja i očuvanja projektovanog i/ili podnošljivog stanja sigurnosti. „Temeljne (univerzalne) funkcije općeg menadžmenta, polazna su osnova i za sigurnosni menadžment, sa svim njegovim specifičnostima. Uloga sigurnosnog menadžmenta je specifična i usmjerena je na kontinuiranu regulaciju sigurnosnih procesa unutar države, bez obzira o kakvom se državnom uređenju radi. Osnovna zadaća sigurnosnog menadžmenta ja da koliko je moguće predvidi i umanj (spriječi) sigurnosne opasnosti i prijetnje, kako bi se provodile funkcije nacionalne države: ekonomska, privredna, socijalna, obrazovna, zdravstvena, ekološka... itd, te posebno sigurnosna funkcija. U ostvarivanju sigurnosne funkcije, sigurnosni menadžment, svoje aktivnosti može usmjeri na preventivno ili represivno djelovanje, u zavisnosti od političkih, društvenih, organizacijskih ili drugih okolnosti njegovog specifičnog funkcionisanja. (Čolaković, 2015, s. 80) Pojmovno, preventivno djelovanje predstavlja aktivnost sigurnosnog menadžmenta u heurističkom kriminalnom području. Preventivno djelovanje podrazumijeva kontinuiranu procjenu rizika od opasnosti nezakonite evazije javnih prihoda i efektivno poduzimanje mjera i aktivnosti nadzora na rizičnim mjestima u cilju sprječavanja porezne utaje. Sigurnosni menadžment primarno posjeduje zasebnu supstancu znanja, ima svoj jedinstveni značaj, metodologiju djelovanja, svoju historiju, pamćenje i svijest. On posjeduje naučne i praktične potencijale da implementira svoje specifičnosti na porezni sistem i na organizaciju poreznih institucija Bosne i Hercegovine. Takva sistemska i organizacijska svojstva omogućuju mu posjedovanje sopstvene naučne metodologije i aktivan utjecaj na otkrivanje i dokazivanje tradicionalnih i složenih poreznih utaja kao oblika organizovanog kriminaliteta (Čolaković, 2015, str. 87). U konačnici, misaono spoznajna slika o sigurnosnom menadžment otvara mogućnost naučnog proučavanja bića sigurnosnog menadžmenta i njegovog uticaj na sigurnosno stanje. Spoznajna slika i teoretska nadgradnja u naučnom pogledu, daje sposobnost sigurnosnom menadžmentu da utiče na projektovano sigurnosno stanje. U okviru ovog naučnog istraživanja provedeno je ispitivanje važnosti funkcija sigurnosnog menadžmenta za potrebe prevencije poreskog kriminala, u skladu sa postavljenom metodologijom naučnog istraživanja i postavljenim ciljem.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Metodologija otkrivanja i dokazivanja krivičnih djela u ovom radu obuhvata primjenu naučne discipline sigurnosnog menadžmenta i kriminalistike u smislu te riječi (taktike, tehnike i metodike), odnosno heurističke i silogističke, kao i krivičnog materijalnog prava i krivično-procesnog prava u funkciji efikasnijeg i efektivnijeg suzbijanja i spreča-

vanja privrednog kriminaliteta iz oblasti poreskog zakonodavstva. Okvirni metodološki postupak u ovom istraživanju projektovan je u više faza i istraživačkih postupaka, u cilju obezbeđenja garancije za objektivnost, odnosno naučnu istinitost pribavljenih saznanja.

2.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog naučnog istraživanja je ispitivanje važnosti funkcija sigurnosnog menadžmenta, za potrebe prevencije poreskog kriminala.

2.2. Hipotetički okvir

U skladu sa predmetom i područjem istraživanja, ciljevima istraživanja postavljene su hipoteze. Sistem hipoteza čini jedna glavna i pomoćne hipoteze.

Glavna hipoteza :

Hipoteza 1: Funkcije sigurnosnog menadžmenta su važne za svjesnu i valjanu prevenciju poreskog kriminaliteta

Pomoćne hipoteze :

Hipoteza H1-1.: Sigurnosni menadžment doprinosi efikasnom i efektivnom otkrivanju i dokazivanju kriminaliteta poreznih utaja

Hipoteza H1-2.: Primjena klasičnih i specijalnih funkcija sigurnosnog menadžmenta važna je za prevenciju, otkrivanje i dokazivanje kriminaliteta poreznih utaja

2.3. Metode istraživanja

U radu su se primjenjivale naučno-istraživačke metode: osmatranje, analiza, sinteza, klasifikacija, specijalizacija, indukcija, dedukcija, normativni metod, historijski metod, analiza slučaja, analiza sadržaja, metod ispitivanja, anketa, komparacija i introspekcija, kao i naučna i teorijska saznanja, relevantna literatura i savremena poslovna praksa.

2.4. Uzorak

Uzorak ispitanika čine ovlaštena službena lica i nadležni rukovodioci u agencijama za provođenje poreznog zakonodavstva državne uprave, entitetskih i kantonalnih poreznih institucija, određenih ministarstava i policijske agencije za provođenje zakona, kao i odgovorna i ovlaštena lica u tužilačkim institucijama BiH, entiteta i kantona.

2.5. Način obrade podataka

U obradi podataka korišteni su standardni statistički paketi (frekvencija, procenat, distribucija, pokazatelji strukture pojave, pokazatelji homogenosti-ponderisana srednja vrijednost, standardna devijacija, koeficijent varijacije). Rezulati istraživanja su poslije toga prezentirani odgovarajućim tabelarnim i grafičkim prikazima struktura ocjena relevantnih ispitanika, za svako pitanje posebno. Tabelarno i grafičko prezentiranje re-

levantnih odgovora i rezultata istraživanja stavova i mišljenja relevantnih anketiranih ispitanika, u funkciji je što potpunijeg uvida u rezultate. U istraživačkom postupku u okviru ovog rada provedeni su testovi za pomoćne i glavnu hipotezu. Za ovo testiranje je korišten parametarski jednostrani t-test na desnu stranu na bazi jednog uzorka. Taj test je korišten s ciljem da se odredi da li je prosječna vrijednost uzorka statistički značajno različita od neke pojedinačne vrijednosti. U ovom radu testirali smo da li je prosječna vrijednost odgovora na posmatrano pitanje statistički značajno veća od 3. Za sva pitanja testirana u okviru postavljenih pomoćnih hipoteza, nulta (H_0) i alternativna (H_1) hipoteza su postavljene na sljedeći način: $H_0: \mu \leq 3$, $H_1: \mu > 3$, gdje je μ prosječna vrijednost odgovora na testirano pitanje. Pošto su odgovori na pitanja mjereni na skali tipa Likerta (od 1- Uopće se ne slažem do 5- U potpunosti se slažem), testirana prosječna vrijednost 3 je uzeta kao granična vrijednost koja dijeli odgovore u dvije grupe: prosječno neslaganje sa stavom u postavljenom pitanju (odgovori manji ili jednaki 3, a to su 1 i 2) i prosječno slaganje sa stavom u postavljenom pitanju (odgovori veći od 3, a to su odgovori 4 i 5). Svi testovi su urađeni na nivou 5%-tne statističke signifikantnosti ($\alpha = 0.05$). Pravilo izvođenja zaključka o svakom pojedinačnom t-testu je sljedeće: ukoliko je izračunata vrijednost t-testa manja ili jednaka kritičnoj vrijednosti jednostranog t-testa na desnu stranu, onda se prihvata H_0 . U tom slučaju nemamo dovoljno dokaza da zaključimo da je prosječan odgovor na postavljeno pitanje veći od 3, odnosno da se ispitanici u prosjeku slažu sa stavom iz tog pitanja. U suprotnom slučaju (ako je je izračunata vrijednost t-testa veća od kritične vrijednosti jednostranog t-testa na desnu stranu) imamo dovoljno dokaza da zaključimo da je prosječan odgovor na postavljeno pitanje veći od 3, odnosno da se ispitanici u prosjeku slažu sa stavom iz tog pitanja. Dakle, ukoliko se odbaci nulta hipoteza, to će biti statistička potvrda da je odgovor na postavljeno pitanje u prosjeku veći od 3, što znači da se ispitanici u prosjeku više slažu sa stavom izraženim u postavljenom pitanju. Svi testovi su urađeni na nivou 5%-tne statističke signifikantnosti ($\alpha = 0.05$) što znači da je kritična vrijednost jednostranog t-testa na desnu stranu jednaka 1.65. Konačan stav prema postavljenoj pomoćnoj hipotezi (prihvatanje ili odbacivanje) iz doktorata doneseno je induktivnom metodom baziranoj na analizi svakog pojedinačnog statističkog t-testa na desnu stranu na bazi jednog uzorka svakog pitanja koje je vezano za datu pomoćnu hipotezu.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I DISKUSIJA

Rezultati provedenog istraživanja pod naslovom „Prevenција poreznog kriminala dizajniranjem funkcija sigurnosnog menadžmenta” potvrdili su naučnu i društvenu opravdanost provedenog istraživanja. Naučno metodološki proces provedenog istraživanja, deskriptivno i empirijski je koncipiran, proveden i ispitan u zaokruženom skupu aktuelnog stanja fenomenologije cjelokupne posmatrane interdisciplinarne pojave. To dakle objedinjuje i dobivene rezultate naučnog istraživanja i ispitivanja fenomena poreznog kriminaliteta, sigurnosnog menadžmenta i pripadajućih funkcija sigurnosnog menadžmenta, kao poveznice nauka sigurnosti i menadžmenta i drugih povezanih naučnih disciplina, u domenu održivog razvoja. Po osnovu dobijenih rezultata istraživanja, primjenom naučnih metoda, ispitane su i analizirane funkcije sigurnosnog menadžmenta

sa aspekta njihove valjanosti kao i relevantnost metodološkog okvira sigurnosnog menadžmenta na prevenciji poreskog kriminaliteta, u društvenoj zbilji Bosne i Hercegovine. U skladu sa dobivenim rezultatima istraživanja i naučnim spoznajama sigurnosnog menadžmenta u sistemu održivog razvoja, ispitan je njegov praktičan utjecaj i doprinos na efikasnost i efektivnost otkrivanja i dokazivanja poreznih utaja. Funkcije sigurnosnog menadžmenta njihovo pojavno stanje i njihov utjecaj na fenomenologiju poreznog kriminaliteta, ispitan je i analiziran, kroz rezultate iskazanih stavova kompetentnih ispitanika.

Prezentiraju se rezultati istraživanja po broju ispitanika za klasične funkcije, dok se za specijalne funkcije sigurnosnog menadžmenta dodatno prezentiraju i rezultati stavova ispitanika grupisanih po agencijama gdje su radno angažovani.

Tabela1. Planiranje - važnost klasične funkcije sigurnosnog menadžmenta za sigurnost, održivost i stabilnost javnih prihoda

Odgovori	Broj ispitanika	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Potpuno nevažno	1	,4	,4	,4
Nevažno	1	,4	,4	,8
Niti vazno, niti nevažno	3	1,2	1,2	2,0
Vazno	116	45,7	45,7	47,6
Jako vazno	133	52,4	52,4	100,0
Total	254	100,0	100,0	

Izvor: Čolaković, E.

Analiza frekvencija i procenta stavova uzorka relevantnih ispitanika Tabela 1., u odnosu na procjenu alternativnih odgovora skale mjerenja tipa Likert, u sklopu ispitivanja važnosti funkcije planiranje pokazuje da 116 ili 45,7% ispitanika navedenu funkciju smatra važnom. Anketnim izjašnjenjem 133 ispitanika ili 52,4% smatra ovu funkciju jako važnom. Veoma mali procenat ispitanika ima negativan stav prema ovom pitanju, odnosno svega 0,8 % njih, što se smatra zanemarivim u odnosu na 100% ispitanika.

Tabela 2. Organizacija - važnost klasične funkcije sigurnosnog menadžmenta za sigurnost, održivost i stabilnost javnih prihoda

Odgovori	Broj ispitanika	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Nevažno	1	,4	,4	,4
Niti vazno, niti nevažno	5	2,0	2,0	2,4
Važno	91	35,8	35,8	38,2
Jako važno	157	61,8	61,8	100,0
Total	254	100,0	100,0	

Izvor: Čolaković, E.

Analiza frekvencija i procenta stavova uzorka relevantnih ispitanika Tabela 2., u odnosu na procjenu alternativnih odgovora skale mjerenja tipa Likert, u sklopu ispitivanja važnosti funkcije organizacija pokazuje da 91 ili 35,8% ispitanika navedenu funkciju smatra važnom. Anketnim izjašnjenjem 157 ispitanika ili 61,8% smatra ovu funkciju jako važnom. Veoma mali procenat ispitanika ima negativan stav prema ovom pitanju, odnosno svega 0,4 % njih, odnosno samo jedan ispitanik, što se smatra zanemarivim u odnosu na 100% ispitanika.

Tabela 3. Vođenje - važnost klasične funkcije sigurnosnog menadžmenta za sigurnost, održivost i stabilnost javnih prihoda

Odgovori	Broj ispitanika	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Niti vazno, niti nevažno	11	4,3	4,3	4,3
Važno	101	39,8	39,8	44,1
Jako važno	142	55,9	55,9	100,0
Total	254	100,0	100,0	

Izvor: Čolaković, E.

Prema rezultatima istraživanja i analizi frekvencija i procenta stavova uzorka relevantnih ispitanika Tabela 3., za ispitivanu funkciju vođenje, značajno izraženih 95,70% relevantnih ispitanika ima pozitivan stav i slaganje po ovom pitanju, dok nema ispitanika sa negativnim stavom, pa je potvrđeno, u sklopu naučnog ispitivanja, da je funkcija vođenje važna u funkcionisanju sigurnosnog menadžmenta.

Tabela 4. Kontrola - važnost klasične funkcije sigurnosnog menadžmenta za sigurnost, održivost i stabilnost javnih prihoda

Odgovori	Broj ispitanika	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Niti važno, niti nevažno	8	3,1	3,1	3,1
Važno	100	39,4	39,4	42,5
Jako važno	146	57,5	57,5	100,0
Total	254	100,0	100,0	

Izvor: Čolaković, E.

Prema rezultatima istraživanja i analizi frekvencija i procenta stavova uzorka relevantnih ispitanika u pogledu funkcije kontrola - važnosti klasične funkcije sigurnosnog menadžmenta za sigurnost, održivost i stabilnost javnih prihoda Tabela 4., značajno izraženih 96,9% relevantnih ispitanika ima pozitivan stav i slaganje po ovom pitanju, dok nema ispitanika sa negativnim stavom, pa je potvrđeno, u sklopu naučnog ispitivanja, da je funkcija vođenja važna u funkcionisanju sigurnosnog menadžmenta.

Analiza frekvencija i procenta stavova uzorka relevantnih ispitanika, u odnosu na procjenu alternativnih odgovora skale mjerenja tipa Likert Tabela 5., u sklopu ispitivanja važnosti funkcije komunikacija pokazuje da 109 ili 42,9% ispitanika navedenu funkciju smatra važnom. Anketnim izjašnjenjem 141 ispitanika ili 55,5% smatra ovu funkciju jako važnom. Dakle 98,4% ispitanika ima pozitivan stav prema ovoj funkciji. Nema ispitanika sa negativnim stavom po ovom pitanju, pa je potvrđeno, u sklopu naučnog ispitivanja, da je funkcija komunikacija važna u funkcionisanju sigurnosnog menadžmenta $Hi-hvadrat=30,600$; $p=0.000<0.05$ pa zaključujemo da se ispitanici prema organizaciji gdje rade statistički značajno razlikuju u odgovoru o važnosti funkcije kontrola. Uvidom u prosječan rang (mean rank), vidimo da ispitanici iz Poreska uprava RS BiH imaju najlošiji stav, a oni iz Tužilaštva u Bosni i Hercegovini imaju najbolji stav po ovom pitanju.

Tabela 5. Komunikacija - važnost specijalne funkcije sigurnosnog menadžmenta za sigurnost, održivost i stabilnost javnih prihoda

Odgovori	Broj ispitanika	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Niti važno, niti nevažno	4	1,6	1,6	1,6
Važno	109	42,9	42,9	44,5
Jako važno	141	55,5	55,5	100,0
Total	254	100,0	100,0	
Organizacija	N	Mean Rank		
UIO/UNO BiH	73	129,21		
Porezna uprava Federacije BiH	38	117,04		
Poreska uprava RS BiH	31	75,13		

Ministarstvo sigurnosti i policijske agencije BiH	71	140,95
Tužilaštva u Bosni i Hercegovini	41	150,46
Total	254	
Test Statistics^{a,b}		
Chi-Square		30,600
Df		4
Asymp. Sig.		,000

Izvor: Čolaković, E.

Analiza frekvencija i procenta stavova uzorka relevantnih ispitanika Tabela 6., u odnosu na procjenu alternativnih odgovora skale mjerenja tipa Likert, u sklopu ispitivanja važnosti funkcije koordinacija pokazuje da 95 ili 37,4% ispitanika navedenu funkciju smatra važnom. Anketnim izjašnjenjem 155 ispitanika ili 61,0% smatra ovu funkciju jako važnom. Dakle 98,4% ispitanika ima pozitivan stav prema ovoj funkciji. Nema ispitanika sa negativnim stavom po ovom pitanju, pa je u sklopu naučnog ispitivanja potvrđeno da je funkcija koordinacija važna u funkcionisanju sigurnosnog menadžmenta. Hi-hvadrat=30,133; $p=0.000 < 0.05$, pa zaključujemo da se ispitanici prema organizaciji gdje rade statistički značajno razlikuju u odgovoru o važnosti funkcije kontrola. Uvidom u prosječan rang (mean rank), vidimo da ispitanici iz Poreske uprave RS BiH imaju najlošiji stav, a oni iz Tužilaštva u Bosni i Hercegovini imaju najbolji stav po ovom pitanju.

Tabela 6. Koordinacija - važnost specijalne funkcije sigurnosnog menadžmenta za sigurnost, održivost i stabilnost javnih prihoda

Odgovori	Broj ispitanika	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Niti važno, niti nevažno	4	1,6	1,6	1,6
Važno	95	37,4	37,4	39,0
Jako važno	155	61,0	61,0	100,0
Total	254	100,0	100,0	
Organizacija		N	Mean Rank	
UIO/UNO BiH		73	128,38	
Porezna uprava Federacije BiH		38	107,30	
Poreska uprava RS BiH		31	84,26	
Ministarstvo sigurnosti i policijske agencije BiH		71	140,03	
Tužilaštva u Bosni i Hercegovini		41	155,66	
Total		254		
Test Statistics^{a,b}				
Chi-Square			30,133	

df	4
Asymp. Sig.	,000

Izvor: Čolaković, E.

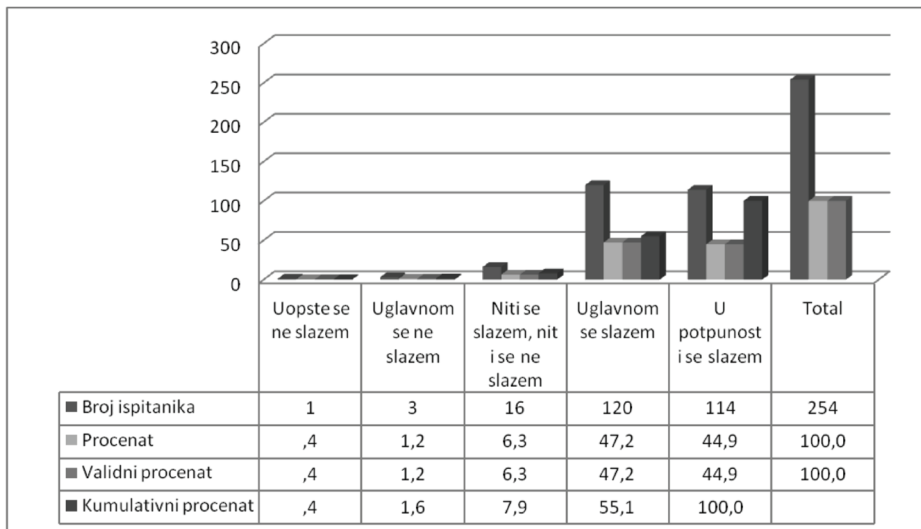
Analiza frekvencija i procenta stavova uzorka relevantnih ispitanika Tabela 7., u odnosu na procjenu alternativnih odgovora skale mjerenja tipa Likert, u sklopu ispitivanja važnosti funkcije koordinacija pokazuje da 99 ili 39,0% ispitanika navedenu funkciju smatra važnom. Anketnim izjašnjenjem 140 ispitanika ili 55,1% smatra ovu funkciju jako važnom. Dakle 94,1% ispitanika ima pozitivan stav prema ovoj funkciji. Svega 1,2% ispitanika ima negativnim stavom po ovom pitanju, pa je prema prezentiranim rezultatima potvrđeno da je funkcija koordinacija važna u funkcionisanju sigurnosnog menadžmenta. $Hi\text{-}h\text{-}vadrat=10,437$; $p=0.034<0.05$ pa zaključujemo da se ispitanici prema organizaciji gdje rade statistički značajno razlikuju u odgovoru o važnosti funkcije kontrole. Uvidom u prosječan rang (mean rank), također vidimo da ispitanici iz Poreske uprave RS BiH imaju najlošiji stav, a oni iz Tužilaštva u Bosni i Hercegovini imaju najbolji stav po ovom pitanju.

Tabela 7. Kadrovanje - važnost specijalne funkcije sigurnosnog menadžmenta za sigurnost, održivost i stabilnost javnih prihoda

Odgovori	Broj ispitanika	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Potpuno nevažno	1	,4	,4	,4
Nevažno	2	,8	,8	1,2
Niti važno, niti nevažno	12	4,7	4,7	5,9
Važno	99	39,0	39,0	44,9
Jako važno	140	55,1	55,1	100,0
Total	254	100,0	100,0	
Organizacija		N	Mean Rank	
UIO/UNO BiH		73	131,36	
Porezna uprava Federacije BiH		38	109,47	
Poreska uprava RS BiH		31	103,55	
Ministarstvo sigurnosti i policijske agencije BiH		71	135,95	
Tužilaštva u Bosni i Hercegovini		41	140,82	
Total		254		
Test Statistics^{a,b}				
Chi-Square			10,437	
df			4	
Asymp. Sig.			,034	

Izvor: Čolaković, E.

Grafikon 1. Sigurnosni menadžment poreznih institucija, treba doprinosti efikasnom i efektivnom otkrivanju i dokazivanju kriminaliteta poreznih utaja u BiH

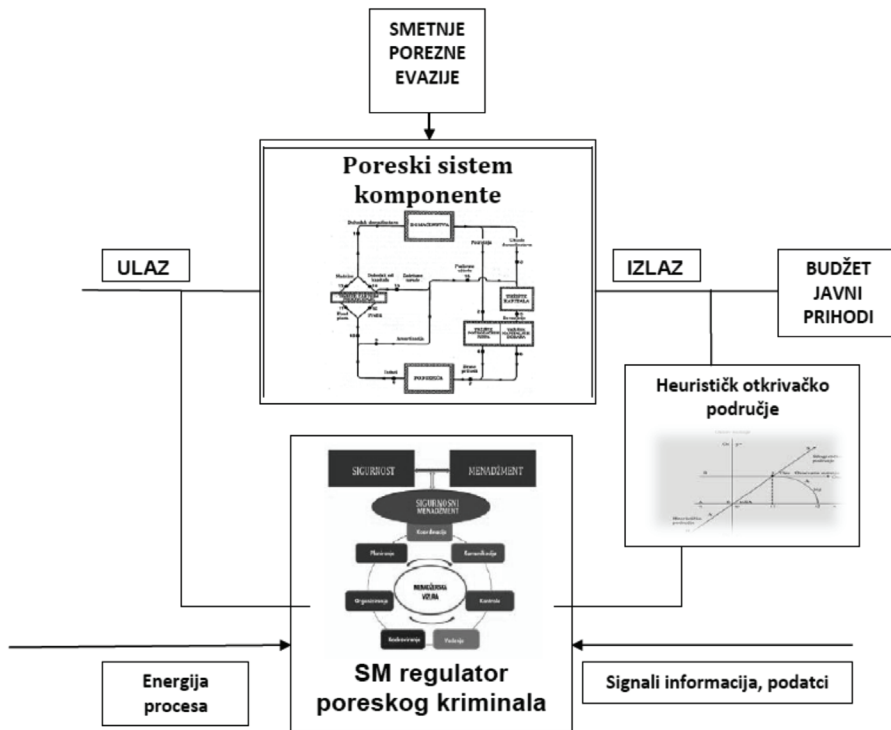
Izvor: Čolaković, E.

Analiza frekvencija i procenta stavova uzorka relevantnih ispitanika, u odnosu na procjenu alternativnih odgovora skale mjerenja tipa Likert Grafikon 1., u sklopu ispitivanja stava da sigurnosni menadžment poreznih institucija, treba doprinosti efikasnom i efektivnom otkrivanju i dokazivanju kriminaliteta poreznih utaja u BiH Grafikon 1., pokazuje da 120 ili 47,2% ispitanika uglavnom se slaže sa navedenom tvrdnjom. U potpunosti se slaže 114 ispitanika ili 44,9%, dok veoma mali broj ispitanika njih 1,6% od 100% ispitanika što je zanemarivo.

Na osnovu rezultata ispitivanja i istraživanja potvrđeno je, da sigurnosni menadžment poreznih institucija treba doprinosti efikasnom i efektivnom otkrivanju i dokazivanju kriminaliteta poreznih utaja u Bosni i Hercegovini

Prevenција poreznih utaja optimalno se postiže kroz obavještajni proces, koji se upravlja i reguliše djelovanjem funkcija sigurnosnog menadžmenta na područje poreskog sistema. Dizajn procesa prevencije poreskog kriminaliteta primjenom funkcija sigurnosnog menadžmenta prezentira se na slici 3.

Slika 3. Dizajn procesa prevencije poreskog kriminaliteta primjenom funkcija sigurnosnog menadžmenta

Izvor: Čolaković, E.

Projektovane izlazne jedinice, koje se mjere rezultatima ostvarenih budžetskih planova rezultat su mrežnih procesa i komponenti poreskog sistema. Na komponente poreskog sistema, djeluju različite smetnje unutar poreskog procesa koje mogu biti stohastičkog porijekla (pravno-zakonske, fizička lica, građani) ili determinističke komponente (država, državni organi, porezni propisi) koji se u konačnici mjere stepenom nezakonske evazije javnih prihoda unutar poreskog procesa. Kroz interakcije, povratne veze i informacije unutar poreskog sistema i njegove okoline djeluje obavještajni proces u heurističkom području u cilju prevencije poreskog kriminaliteta. Sigurnosni menadžment ima za krajnji cilj optimalizaciju poreskog sistema i eliminisanje smetnji poreske evazije. Prevencija poreskog kriminaliteta, postiže se dizajnom sigurnosnog procesa i organizacijskim djelovanjem vizure sigurnosnog menadžmenta upotrebom i/ ili primjenom funkcija sigurnosnim menadžmentom.

Preventivne mjere i aktivnosti koje poduzima sigurnosni menadžment u poreznom području usklađene su sa planskim ostvarenjem sopstvenih funkcija. Usmjerene su na širok spektar aktivnosti koje podrazumijevaju jačanje kapaciteta nadzornih i istražnih organa, koordinaciju i saradnju poreskih agencija i agencija za provođenje zakona, kontinuiranu obuku poreznih i tužilačkih organa, kontinuirani nadzor rizičnih područja u skladu sa analizom rizika, edukaciju poreznih obveznika, prilagođavanje zakonskih normi standardima EU, podizanje porezne kulture, te su preventivne mjere u konačnici usmjerene na proces promjene percepcije poreskih obveznika o važnosti poreza. Postignuti rezultati u preventivnom radu su uporedivi i mjerljivi u različitim izvještajnim periodima. Procjena ostvarenih rezultata efikasnosti i efektivnosti primjene funkcija planiranja, organizacije, vođenja, kontrole, kadroviranja, koordinacije i komunikacije u preventivnim aktivnostima, usmjerena je na analizu postignutih rezultata, na sprječavanju određenih modus operandi pojava i devijantnih ponašanja u poreznoj sferi, kao i za dalju procjenu rizika u pogledu angažovanja nosilaca aktivnosti i rokova na ispunjenju ciljeva. Holističko sagledavanje djelovanja sigurnosnog menadžmenta i pripadajućih funkcija kao cjeline, važan je konceptualni okvir u preventivnom radu na suzbijanju poreskog kriminaliteta. U konačnici uspjeh primjene funkcija sigurnosnog menadžmenta, mjeri se ostvarenim rezultatima u naplati javnih prihoda.

4. ZAKLJUČAK

Na skladu sa prethodno prezentiranim dokazima i elaboriranim sadržajem, jasno proizlazi da su funkcije sigurnosnog menadžmenta važne za svjesno i valjano preveniranje različitih oblika kriminala pa time i poreskog kriminaliteta. U ovom radu potvrđene su pomoćne hipoteze, čime je potvrđeno da sigurnosni menadžment doprinosi efikasnom i efektivnom otkrivanju i dokazivanju kriminaliteta poreznih utaja kao i da je primjena klasičnih i specijalnih funkcija sigurnosnog menadžmenta važna za prevenciju, otkrivanje i dokazivanje kriminaliteta poreznih utaja. Na osnovu rezultata ispitivanja anketnom metodom relevantnih ispitanika, potvrđeno je, da su klasične funkcije menadžmenta planiranje, organizacija, vođenje i kontrola osnovne funkcije sigurnosnog menadžmenta, te da su kadroviranje, komunikacija i koordinacija specijalne funkcije sigurnosnog menadžmenta važne za održivost i prevenciju poreskog kriminala unutar sigurnosnog sistema. U vezi sa navedenim, zaključuje se da je postignut cilj istraživanja te da je adekvatno riješen i osnovni problem, koji je definisan glavnom hipotezom rada, da su funkcije sigurnosnog menadžmenta važne za svjesnu i valjanu prevenciju poreskog kriminaliteta, čime je potvrđena i glavna hipoteza. Prezentirani naučni rezultati provedenog ispitivanja pod naslovom „prevencija poreznog kriminala dizajni-ranjem funkcija sigurnosnog menadžmenta” potvrdili su naučnu i društvenu opravdanost provedenog istraživanja. Sigurnosni menadžment primarno posjeduje zasebnu supstancu znanja, ima svoj jedinstveni značaj, metodologiju djelovanja, svoju historiju, pamćenje i svijest. On posjeduje naučne i praktične potencijale da implementira svoje specifičnosti na porezni sistem i na organizaciju poreznih institucija Bosne i Hercegovine. Takva systemska i organizacijska svojstva omogućuju mu posjedovanje sopstvene naučne metodologije i aktivan utjecaj na otkrivanje i dokazivanje tradicionalnih i slo-

ženih poreznih utaja kao oblika organizovanog kriminaliteta. dizajniranjem funkcija sigurnosnog menadžmenta u cilju prevencije poreskog kriminaliteta. Provedenim istraživanjem došlo se do fundamentalnog znanja i povećanja fonda znanja o funkcijama sigurnosnog menadžmenta.

Rezultati provedenog istraživanja u agencijama za provođenje zakona i tužilačkim institucijama Bosne i Hercegovine, predstavljaju važnu naučnu građu, koja potvrđuje i ukazuje na valjanost i upotrebljivost koncepta sigurnosnog menadžmenta u sferi javnih prihoda, kao vodeće organizacije na prevenciji poreskog kriminaliteta i suzbijanja nezakonite evazije poreznih prihoda.

LITERATURA

- Brummerhoff Dr Dieter, (1996). Finanzwissenschaft, Munchen.
- Čolaković, E. (2015). Održivi razvoj i menadžment sigurnosti u funkciji otkrivanja i dokazivanja poreznih utaja u Bosni i Hercegovini, doktorat, Univerzitet Modernih znanosti CKM, Mostar.
- Čolaković, E. (2016). Utjecaj sigurnosnog menadžmenta na dizajniranje procesa suzbijanja poreskog kriminala, Druga međunarodna konferencij Međunarodnog Kriminalističkog Udruženja, "Nove metode u kriminalistici", Hrvatska, Zagreb.
- Čolaković, E., Šijaković, A. (2016). Sustainable human development (SHD) and safety management (SM) Program cycle: Modern management concepts and safety, Conference theme: Sustainable development and safety, The European Society of Safety Engineers, pp.55-68, UDC 001.814:005:614.8, Original scientific paper, ISBN 978-953-58000-4-0, UDC 005:614.8(063), Vrnjačka Banja, Serbia.
- Jones, G. R. (2004) Organization Theory, Design and Change. New Jersey: Prentice Hall
- Kinicki, A., Kreitner, R. (2008). Organizational Behavior - Key Concepts, Skills & Best Practices. New York: The McGraw-Hill Companies
- Martin, J. i Fellenz, M. (2010). Organizational Behaviour & Management. Hampshire: Cengage Learning
- Robbins, S. P. i Barnwell, N. (2006). Organisation Theory, Concepts and Cases. Frenchs Forrest Australia: Pearson Prentice Hall
- Trputec, Z. (2007). Dizajn humanog održivog razvoja i ekonomski razvoj, Hrvatski leksikografski institut BiH, Mostar.
- Trputec, Z. (2010). Suвременa ekonomika za menadžere, Fakultet CKM, Mostar.
- Trputec, Z., Tibo, A., Kovači, A., Šantić, N. (2015). Teorija i praksa održivog razvoja, Fakultet za menadžment resursa CKM, Šahinpašić, Mostar.

Podaci o autorima

dr Edin Čolaković

Univerzitet modernih znanosti Mostar, Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine

edin.colakovic.mo@gmail.com

Suljo Kasapović, dipl.ecc

Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine

k.suljo@hotmail.com

Fuad Milić, dipl. krim.

Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine

fuad.milic@fpu.gov.ba